

TV’de nükleer santral açık oturumuyla ilgili bir yazışma

Yüksel Atakan

1 Mayıs 2012 BİLİM VE GELECEK DERGİSİ

30 Mart’ta yapılan bir TV programına yolladığım e-postama verilen yanıtlarla ilgili olarak programa katılanlara sonradan iletteğim yazımdan aşağıdaki bazı bölümler, Türkiye’de yap işlet modeliyle yapılacak nükleer santrallerin “ince yapısını” göstermesi bakımından ilginç olabilir. E-postamda kısaca: “Türkiye’de yap işlet modeliyle, Finlandiya’daki gibi güvenliği en üst düzeyde olan 3. kuşak bir nükleer santral yapılamayacağı açıktır” demiştim. TV açık oturumunda verilen uzun yanıtın  zeti ise “İzleyicimiz bunu da nereden çıkartıyor? Bizim nükleer santral da aynı güvenlikte olacak” idi.

1) Rus santrali, gerçekten 3. kuşak bir nükleer santraldeki en üst düzeydeki güvenlik sistemlerini i erecekse ya da ondan daha aşağı düzeyde olmayacaksa, o zaman ilgili sözleşmeye aşağıdaki gibi bir madde konulması yerinde olur:

“Akkuyu’da yapılacak santral, halen Finlandiya’da yapımı bitmek üzere olan 3. kuşak nükleer santraldeki tüm güvenlik sistemlerini, en üst düzeydeki standartlara (IAEA, KTA, DIN) uygun malzeme ve alet sistemleriyle birlikte içerecektir. Rus şirketi gerek proje ve gerekse yapım süresince bunların denetlenmesini IAEA, GRS ve TUV gibi saygın kurumların yapmasını ve olabilecek sapmaları gidermeyi kabul ve taahhüt eder.”

Hiç kuşkum yok böyle bir maddeyi ilgili şirket kabul etmeyecektir. Nedeni aşağıda var.

2) Finansmanıyla birlikte 7 milyar Avro’yu bulacağı kestirilen Finlandiya santralindeki tüm sistemler Rus santralinde de olacaksa ve Rus şirketi tüm giderlerini ileride Türk h k metinin belirleyeceği kWsaat fiyatın altında elektrik satarak karşılayacaksa, zarar etmek istemeyen her şirket gibi Rus şirketi de bu parayı maliyeti daha düşük sistemleri, aygıt ve aletleri kullanarak projeyi gerçekleştirmek zorunda kalacaktır. Türkiye, finansmanı karşı tarafa yükleyerek k rlı çıkacağını düşünüyorsa aldandığını ilerdeki teknik sorunlarla görecektir. Çünkü karşı taraf da bu parayı bankalardan bölüm bölüm alacak ve buna epey yüksek faiz ödeyecektir. Tüm bu giderlerini ise

elektrik kWh fiyatına hükümetin koyacağı sınırlamayla fiyatı arttıramayacağından ortaya 3. sınıf güvenliği çok düşük bir santral çıkacaktır ve bunu güvenli bir santral olarak belki sunacaktır.

Yani karşımızdakileri düşünemiyor yerine koyup finansmanı onlara yükleyip bedavadan santral sahibi olacağız hayali kurmayalım. Karşımızdaki, her şirket gibi, kâr amaçlı bir şirkettir ve hesabını da iyi yapmış olmalıdır, bu parayı kesinlikle bir yerden çıkaracaktır. Ne diyor Amerikalılar: There is no free lunch. Somebody must pay for it!

Yani bunun faturasını ilerde olabilecek küçük, büyük kazalarla Türkiye, ne yazık ki, çok daha fazlasıyla ödeyecektir.

3) Radyoaktif atıklar konusundaki "bu işi Ruslar yapacak, kullanılmış nükleer yakıtı alıp Rusya'ya götürecekler yani bu bizim sorunumuz değil" şeklindeki açıklama gerçekleri yansıtmıyor. Nükleer yakıt elemanlarının önce santraldeki havuzlarda yıllarca bekletilmesi (bunların güvenli çalışması, çevreyi sızıntı ve hava kaçağı yoluyla etkilememesi), ileride de hangi yolla (güzergâh) Rusya'ya götürüleceği, yolda olabilecek kazalara karşı alınacak önlemlerin başlangıçta planlanması ve bunların raporlarla açıklanması gerekir. Türk toplumunu etkileyebilecek bir durumda bu konudaki çalışmaları hangi taraf yapacak ve bu nasıl denetlenecek? Bunlar bilinmiyor. Merak etmeyin canım zamanı gelince yapılır mı diyeceğiz?

Öte yandan büyük miktar ve hacimdeki orta ve düşük aktivitedeki atıklar Rusya'ya taşınamayacağından, bunlar için depo yerlerinin şimdiden belirlenmesi, su geçirmez yeraltı sığınaklarının bulunması, bunların hidrojeolojik ve diğer çevresel etkileriyle ilgili çalışmaların başlatılması gerekir.

Nükleer santralleri yapan şirketlerde 20-30 uzmanlık dalı bulunduğu, bir dizi malzemenin gelişmiş bilgisayar programlarıyla kalite vb. hesaplarının yapıldığı, alet, aygıt ve sistemlerin önce yapıldığı yerlerde sonra da santralde test edildiği, bine yakın şirketin katkı sağladığı biliniyor. Bu nedenle konuya yabancı yetkililer gibi "dünyanın en güvenli santralini yaptıracağız" söylemi yerine, bu bir dizi uzmanlık isteyen karmaşık yapıları santrallerinin yapıyla ve güvenliğiyle ilgili gerçek duruma uygun daha temkinli açıklamalar yapmak ve yetkilileri uyararak devreye IAEA, GRS ve TÜV gibi denetleyici kurumları sokmaya çalışmak doğru yoldur. Ancak böylelikle halkı koruyucu, güvenliği en üst düzeyde olacak nükleer santrallerin yapımına katkı sağlanabilir. Yoksa 3. sınıf güvenlikteki bir nükleer santral kapımıza dayanmış demektir.